Region Stockholm

24

Yttrande över motion 2020:34 av Bengt Larsson (V) m.fl. om en strategi för att minska den ofrivilliga ensamheten

VKN 2020-0142

Vårdens kunskapsstyrningsnämnd
Hälso- och sjukvårdsförvaltningen
Hälsoutveckling
Johanna Lindberg
Helena Öhman

TJÄNSTEUTLÅTANDE VKN 2020-0142
2020-11-26

Vårdens
kunskapsstyrningsnämnd

Yttrande över motion 2020:34 av Bengt Larsson (V) m.fl. om en strategi för att minska den ofrivilliga ensamheten

Ärendebeskrivning
Regionstyrelsen har begärt att vårdens kunskapsstyrningsnämnd ska yttra sig över motion 2020:34 om att omgående ta fram en strategi för att minska ofrivillig ensamheten i alla åldersgrupper och i första hand för äldre.

Beslutsunderlag
Hälso- och sjukvårdsdirektörens tjänsteutlåtande
Motion 2020:34 av Bengt Larsson (V) m.fl.

Förslag till beslut
Vårdens kunskapsstyrningsnämnd beslutar följande:

Tjänsteutlåtande över motion 2020:34 av Bengt Larsson m.fl. överlämnas till regionstyrelsen som nämndens yttrande

Förvaltningens motivering till förslaget

Bakgrund
Hälso- och sjukvårdsförvaltningen har tagit del av den motion som Bengt Larsson (V) m.fl. lagt fram för beslut i regionfullmäktige gällande en strategi för att minska den ofrivilliga ensamheten, med fokus på i första hand äldre.

I motionen tas ofrivillig ensamhet upp som risk för ohälsa och samhällskonsekvenser, särskilt hos barn, ungdomar och äldre. Låginkomsttagare, storstadsbor, personer som vårdar närstående i

hemmet, personer med funktionshinder och arbetslösa lyfts som riskgrupper för ofrivillig ensamhet.

Motionen lyfter äldre som en extra angelägen grupp att fokusera på med anledning av Covid-19 pandemin, och det uttrycks en oro i motionen att det arbete som inletts på enhet Hälsoutveckling i Region Stockholm kring äldre och ensamhet inte kan genomföras fullt ut under pandemin. Vidare lyfts i motionen vikten av samverkan mellan Region Stockholm, kommunerna och civilsamhället för att tackla ensamhetsproblematik.

I Region Stockholm pågår för närvarande arbete kring äldre och ensamhet på flera sätt, bland annat genom det pilotprojekt inom ramen för ensamhetprojektet som motionären syftar på.

I pilotstudien testas ett arbetssätt för primärvården att identifiera ensamhet bland äldre och patienter ges insatser i samverkan med kommun och civilsamhälle[1]. Arbetssättet bygger på internationell evidens[2] som anpassats till Region Stockholms förutsättningar[3]. Deltagande vårdcentraler och kommuner är Boo och Forum vårdcentraler (SLSO drivna) och Nacka kommun, Hässelby vårdcentral (SLSO regi) och Stockholms Stad, Östra vårdcentralen (drivs av Praktikertjänst) och Upplands Väsby kommun.[4]

Piloten hann knappt starta våren 2020 när Covid-19 pandemin kom emellan och påverkade rekryteringen av patienter i och med att äldre är riskgrupp och fysiska möten med patienter blev färre. Arbetssättet kom då att arbetas om till att även fungera digitalt från sommaren 2020. Piloten pågår till och med ett halvår in i 2021, en något framskjuten planering, och delrapportering planeras till september 2021 samt slutrapportering så snart

---

[1] Region Stockholm budgetuppdrag 2019, 2020, 2021 till Hälso-och sjukvårdsförvaltningen.

[2] Evidensen är från modell med bedömningsmall ”De Jong Giervald” med 6 specifika frågor och möjlighet för deltagarna att vara involverade i val av insatser i gruppverksamhet.

[3] Arbetssättet bygger på att vårdcentralen genomför särskilt framtagen bedömningsmall med frågor och tillsammans med kommun och civilsamhälle hänvisar de patienter som identifieras som ensamma. Uppföljning sker av vårdcentralen efter dels 3 månader och slutligen efter 6 månader genom samma bedömningsmall och med kompletterande frågor kring insatsen dvs aktiviteten. Arbetssättet är anpassat för fysiska möten med patienter på mottagning eller i hemmet samt digitalt på 1177 och hälso- och sjukvårdens appar (”Alltid öppet” för SLSO och ”Praktikertjänst 24” för Ptj). Arbetet är avstämt med vårdcentraler, kommuner, aktörer från civilsamhället (bl.a. pensionärsorganisationer), RPO äldre inom kunskapsorganisationen, Äldre FOU:er, Centrum för epidemiologi och samhällsmedicin (CES), Akademiskt Primärvårdcentrum (APC) och Kulturförvaltningen.

[4] Aktörerna till piloten är bestämda utifrån statistik med många listade framförallt äldre +65, intresse och/eller erfarenhet av liknande arbete, geografisk spridning i regionen.

alla patienter genomgått slutlig uppföljning efter 6 månader. Vid goda resultat avses arbetssättet att spridas.

I ett nyligen fattat beslut i Hälso- och sjukvårdsnämnden [5] avses åtgärder vidtas för att minska effekter av pandemin med start från hösten 2020 och vidare 2021, genom att bl.a. utöka pågående pilotprojekt till fler områden samt att hälsosamtal föreslås erbjudas till äldre kroniker. Detta är något som Hälso- och sjukvårdsförvaltningen nu tittar på.

I 2021 års budget för Region Stockholm lyfts i avsnitt om seniorvård[6] vikten av att samtliga verksamheter inom regionen arbetar aktivt med att minska den ofrivilliga ensamheten och att erfarenheter från pandemin med bl.a. isolering ska tas tillvara. Det trycks generellt på samverkan mellan aktörer inom hälso- och sjukvård och med kommunens omsorg för god vård och trygghet för de äldre.

Överväganden
Den samlade bedömningen är att det pågår arbete kring ofrivillig ensamhet med fokus på äldre i den omfattning som motionsställaren efterfrågar, och att det för närvarande inte är aktuellt att ta fram en särskild strategi inom området.

Ekonomiska konsekvenser
Förslag till beslut förväntas inte få några ekonomiska konsekvenser.

Konsekvenser för patientsäkerhet
Arbete med ensamhet bedöms öka patientsäkerheten genom att ohälsa kan upptäckas i tid. Arbetet ska kunna bedrivas på såväl mottagning som i hemmet eller annan plats digitalt och härmed vara tillgängligt på flera sätt.

Konsekvenser för jämlik och jämställd vård
Arbetet med ensamhet bedöms bidra till mer jämlik vård genom att ensamhetsproblematik uppmärksammas strategiskt, arbetas med på

---

[5] Beslut 2020-10-20, HSN 2020-0681

[6] Text om Seniorvård i budget 2021 för Region Sthlm, sid 21-22, RS 2020-0469

strukturerat sätt och möjliggör för patientdeltagande både på mottagning, i hemmet och digitalt. Sammantaget kan detta inkludera fler patienter och grupper i ensamhetsarbetet och medvetna prioriteringar vid behov göras.

Miljökonsekvenser
Förslag till beslut förväntas ge oförändrade konsekvenser för miljön.

Administrativa konsekvenser
Förslag till beslut förväntas ge oförändrade konsekvenser för administrationen.

Magnus Thyberg
Avdelningschef

Beslutet ska skickas till
Regionstyrelsen

Godkänd av Magnus Thyberg, 2020-11-26

Region Stockholm

Ankom
Region Stockholm
2020 -06- 23
Dnr. RS 2020-0550

Region Stockholm
2020-06-23

2020:34

Motion av Bengt Larsson (V) m.fl. om en strategi för att minska den ofrivilliga ensamheten

Ofrivillig ensamhet är ett förbisett folkhälsoproblem som hittills inte fått det fokus som den förtjänar. Ofrivillig ensamhet som inte bryts i god tid kan leda till stort lidande i form av psykisk och fysisk ohälsa, höga sjukvårds- och samhällskostnader och lägre produktivitet i landet. Enligt forskningen är långvarig ofrivillig ensamhet lika farligt för hälsan som att röka, vara stillasittande eller dricka alkohol. Den senaste statistiken från SCB visar att cirka 13 procent av befolkningen känner sig ensamma och en lika stor andel saknar en nära vän. Frågan är ännu viktigare och aktuell i den tid vi befinner oss just nu med Covid 19.

Andelen ensamma är störst bland barn, ungdomar och personer över 80 år. Det finns en utbredd uppfattning om att ofrivillig ensamhet mest drabbar äldre, men flera studier visar att andelen ofrivilligt ensamma är hög även hos ungdomar. Statistiken visar också att särskilt låginkomsttagare och storstadsbor upplever en ofrivillig ensamhet. Att delta i sociala aktiviteter innebär ofta en kostnad för den enskilde och studier visar också att det sociala nätverket är mer utbrett bland personer i de högre samhällsklasserna. Ofrivillig ensamhet är alltså en klassfråga. Övriga riskgrupper är personer som vårdar en närstående i hemmet, personer med funktionshinder och arbetslösa. Att prata om ensamhet är fortfarande tabu och många känner skam inför att berätta att de känner sig ensamma. Detta gör att mörkertalet troligtvis är stort.

Ensamhet är ett utbrett samhällsproblem som behöver hanteras på alla politiska nivåer, och många av lösningarna ligger hos kommunerna. Idag finns flera insatser i länets kommuner och Region Stockholm som syftar till att bryta ofrivillig ensamhet, i synnerhet för äldre, men det saknas ett helhetsgrepp i frågan. Eftersom människor rör sig genom livet kan arbetet med att minska ofrivillig ensamhet inte ligga på en enskild kommun eller Region Stockholm. Ett upparbetat samarbete mellan länets kommuner och Regionen är en förutsättning för att ingen ska hamna mellan stolarna och låsas in i ofrivillig ensamhet.

Att minska den ofrivilliga ensamheten inom alla ålders- och riskgrupper kräver ett helt batteri av strategiska åtgärder. Vänsterpartiet vill arbeta för en mer holistisk syn på hälsa där den sociala hälsan väger lika tungt som den fysiska och psykiska hälsan. Därtill krävs en stark och utbyggd välfärd samt

god samverkan med civilsamhället för att förebygga många av de strukturella problemen som låser in människor i ensamhet.

Region Stockholm, enheten för hälsoutveckling, har ett pågående projekt för att kartlägga risker hos äldre med att uppleva ensamhet och utarbeta lämpliga evidensbaserade insatser för primärvården att tackla ensamhetsproblematik bland äldre. Arbetet är nu i vissa delar satt på sparlåga på grund av Covid 19. Att detta arbete omgående återupptas i sin helhet är än mer viktigt under pågående epidemi.

Ofrivillig ensamhet finns i alla åldersgrupper men genom den pågående pandemin har de äldre drabbats extra mycket. Påbud från myndigheter har ibland fått en olycklig utformning så att de tolkas som att 70+ inte ska lämna sina hem över huvud taget och endast umgås med medlemmar i det egna hushållet. Då bortses från att till exempel hälften av alla hushåll i Stockholms stad är enpersonshushåll, därav många äldre.

De åtgärder som i debatten framförs för att underlätta tillvaron för 70+ utgår ifrån att alla 70+ har barn och barnbarn/nära och kära, har tillgång till egen bil och tillgång till fritidshus/villa med trädgård. De som inte är så lyckligt lottade är de som är verkligt socialt isolerade när föreningslivet ligger nere och de öppna träffpunkterna är stängda. Om inte åtgärder vidtas kan "boten bli värre än soten".

Vänsterpartiet anser att Region Stockholm de närmaste åren behöver arbeta strukturerat med att utveckla strategiska åtgärder som minskar den utbredda ofrivilliga ensamheten i alla ålders- och riskgrupper. Därför vill vi att Region Stockholm tar fram en strategi som syftar till att göra just detta.

Med bakgrund i detta yrkar vi:

Att Region Stockholm omgående tar fram en strategi för att minska ofrivillig ensamhet i alla åldersgrupper och då i första hand för de äldre.

Jonas Lindberg

Bengt Larsson

Anna Sehlin

Marianne Berg Ekbom

Ann-Marie Strömberg